

De kijker maakt het af

Verstoorde geometrische patronen; een lijnenspel dat 'gestut' wordt door houten latjes, maar ook de exacte weergave van een kantelmoment in zesennegentig paneeltjes. Dolf Verlinden gaat verder op de weg die voorgaande abstracte kunstenaars hebben gebaad en creëert zo een unieke dynamiek tussen de doeken en de ruimte waarin ze hangen. De toeschouwer wordt zelf eveneens in die ruimte opgenomen en verandert van passieve beschouwer in actieve kijker.

Niets duidde erop dat Dolf Verlinden een andere uitdrukkingwijze zou kiezen dan de figuratieve schilderkunst. Hij volgde een klassieke opleiding aan Academie Minerva in Groningen en werd aanvankelijk sterk beïnvloed door het noordelijk realisme. Op een bepaald moment liet hij echter de waarneming los als leidend element en vanaf dat moment begonnen zijn doeken geleidelijk hun figuratieve karakter te verliezen. Het is een tweede klassieke route; de weg die ook Mondriaan gegaan is, en met hem veel andere vroeg-twintigste-eeuwse schilders. Abstraheren is de minimalisering van het uitgebeelde tot de essentie. Maar tegelijk met die reductie vond in het oeuvre van Verlinden een ander proces plaats: een grensverlegging tot buiten het doek.

Meer dan latten

Wie de ovaalvormige ruimte binnenstapt die het Groninger Museum speciaal voor de tentoonstelling van Dolf Verlinden heeft gereserveerd, valt het direct op: het doek waarin de lijnen overlopen in drie gelijk gekleurde stokken. De houten latten lijken op het eerste gezicht uit het schilderij ontsnapt, op het tweede de functie van stutten te vervullen. Bij het lezen van de titel – *In gesprek met Mondriaan* – veranderen ze in een onlosmakelijk onderdeel van het doek. Antoon Melissen weet het goed te verwoorden in zijn inleidend essay bij het pas verschenen

boek over Dolf Verlinden, *veld verkennen*: ‘De latten aarden het werk in onze wereld, neutraliseren de inhoud: geen voorstelling in conventionele zin, geen anekdotiek.’ Bij nader inzien zijn niet alleen de latten een commentaar op Mondriaan maar ook de lijnen zelf, die zich niet houden aan de binnenkant van het doek maar ook het kader erbij betrekken. Verlinden zelf is zich goed bewust van zowel het ernstige als het ironische karakter van zijn toevoeging.

Gereedschap

“Toen het doek stond opgeslagen in een loods kreeg ik te horen dat de latten zoek waren. Of dat een probleem was. Ik antwoordde dat ik in het uiterste geval wel nieuwe kon maken maar gelukkig doken ze alsnog op,” zegt Dolf Verlinden. “Wat ik hier eigenlijk doe is het gereedschap dat bij het schilderen gebruikt wordt tot integraal onderdeel maken van het werk, wat ik ook met tape heb gedaan. De lijnen lopen door buiten het doek, wat ook geldt voor het schilderij dat doorloopt tot in de ruimte buiten het kader. Dat heeft een effect op de toeschouwer. Het werk en het creatieve proces gaan verder. De kijker maakt het werk ‘af’, niet ik.”

Golvende geometrie

De dialoog tussen Piet Mondriaan en Dolf Verlinden beperkt zich evenmin tot dit ene, gelijknamige werk. Verlinden ontdekte bijvoorbeeld een merkwaardige parallel in hun beider vorming. “Op de academie hebben we in het kader van een kopieeropdracht blijkbaar hetzelfde vijftiende-eeuws doek gekozen: de piëta van de Meester van Avignon. Mijn kopie heeft jaren in een kerk gehangen, die van Mondriaan zag ik pas lang na mijn opleiding.” Wat de twee kunstenaars ook gemeen hebben is hun aandacht voor beweging. Bij Mondriaan concentreert die zich tussen de lijnen zijn beroemdste werk is *Victory Boogie woogie* -, bij Verlinden is die zeer uitgesproken. Zeker in zijn triptieken golft de geometrie voor het oog van de kijker. In een groot werk als *Kantelmoment* wordt de kijker zelfs visueel meegesleurd in de beweging van het kantelen.

Kantelmoment

“Om hetzelfde vlak op een paneel van steeds dezelfde afmetingen te kunnen schilderen moest ik het kleiner maken naarmate het verder in de beweging kwam. Daarna wordt het weer groter. Het allerlaatste, dat samenvalt met het allereerste, ontbreekt omdat die dan volledig zwart zou moeten zijn, dus zonder witruimte en dan zie je eigenlijk niets meer aan beweging,” aldus Dolf Verlinden. Hij bukt en wijst naar een paneel dat er niet is en dat zich daardoor toch voor het geestesoog lijkt te materialiseren. Zelfs in een kunstwerk dat evenzeer een wiskundige als een kunstzinnige prestatie is, weet Verlinden ruimte te scheppen voor de creativiteit van de kijker. Zelfs een ogenschijnlijk in zichzelf besloten schilderij krijgt bij Verlinden een ruimtelijke werking.

Briljante illusie

Om die reden is hij ook blij met de plek die hij door de museumdirectie kreeg toegewezen. De expositie beperkt zich tot één ruimte die de toeschouwer gemakkelijk kan overzien. Sommige werken krijgen er een merkwaardig effect, bijvoorbeeld *Ingesnoerde ruimte*. Van een afstandje lijkt dit een typisch, bijna ‘klassiek’ abstract schilderij. Vlak ervoor valt pas op dat het uit een dakluik met spanbanden bestaat. Stap je terug naar achteren, dan wordt het weer een schilderij. Een briljante illusie.

Piet Mondriaan overleed in 1944. Als bezoeker ontcom je er niet aan je de vraag te stellen wat de grootmeester van de geometrie van deze schilderijen had gevonden. Het antwoord kan niet anders dan positief zijn geweest. Dolf Verlinden trekt letterlijk én figuurlijk lijnen en ideeën door die vroeg of laat ook in het hoofd van Mondriaan zouden zijn ontstaan. Zijn kunst geeft een ruimtelijke dimensie aan een lijnenspel dat ook binnen de begrenzingen van het doek al veel diepgang heeft.

Dolf Verlinden – *veld verkennen*, 95 bladzijden en 76 illustraties, is verschenen bij Uitgeverij kleine Uil. De expositie in het Groninger Museum loopt nog t/m 1 september.

Tekst: Jeroen Kuypers

Fotografie: Cedric Verhelst & Roos Custers

Dolf Verlinden

Pelsterstraat 37
9711 KH Groningen
Tel.: +31 (0)6 - 28772326

Groninger museum

(t/m 1 september)
Museumeland 1
9711 ME Groningen

Voor meer informatie:

www.dolfverlinden.nl

Voor meer informatie:

www.groningermuseum.nl